

Status implementacije izvjestaja i odluka Institucija za ljudska prava i imovinska pitanja uspostavljenih u skladu sa Aneksom 6 i 7 Daytonskog mirovnog sporazuma

Status implementacije izvjestaja i odluka Institucija za ljudska prava i imovinska pitanja uspostavljenih u skladu sa Aneksom 6 i 7 Daytonskog mirovnog sporazuma

Azurirane informacije - 1. novembar 1999. godine

Ovaj dokument je izradjen u namjeri da se citaocu pruži kraci pregled statusa implementacije izvjestaja i odluka Ombudsmena za BiH, Doma za ljudska prava i Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica. ⁽¹⁾ Za detaljnije informacije pogledati relevantne dokumente.

1. Uvod

Aneksom 6 Daytonskog mirovnog sporazuma (GFAP-Opci okvirni sporazum za mir), predviđene su dvije institucije, i to:

- Ombudsmen za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, i
- Dom za ljudska prava u Bosni i Hercegovini.

Obje institucije razmatraju žalbe na povrede ljudskih prava koje je izvršila bilo koja, odnosno sve tri strane u Aneksu 6: država Bosna i Hercegovina (BiH), Republika Srpska (RS) i Federacija Bosne i Hercegovine (Federacija ili FBiH). Evropska konvencija o ljudskim pravima (ECHR) predstavlja primarni instrument koji se koristi u određivanju povreda ljudskih prava, iako se 15 drugih međunarodnih instrumenata mogu upotrijebiti u istu svrhu. Od podnosilaca žalbi se traži da prije nego što se obrate ovim Institucijama iskoriste efektivne domaće lijekove. Dom je sudsko tijelo koje za svoj model koristi Evropski sud za ljudska prava, i kao takvo donosi konačne i obavezujuće odluke. Ombudsmen za BiH kombinira sudsko utvrđivanje povreda ljudskih prava uz posredovanje u cilju rješavanja slučajeva koje su podnijeli podnosioci žalbi, te izdaje preporuke kada ustanovi povrede. Ombudsmen za BiH može također pokrenuti istrage i to na vlastitu inicijativu i u takvim slučajevima izdati posebne izvjestaje.

Na osnovu Aneksa 7 Daytonskog sporazuma uspostavljena je Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica (CRPC). CRPC je nezavisno međunarodno tijelo ovlašteno da donosi konačne i obavezujuće pravne odluke po zahtjevima za povrat nepokretne imovine u slučajevima gdje podnositelj zahtjeva ne može povratiti u posjed svoju imovinu.

Prema Daytonskom mirovnom sporazumu ⁽²⁾, Madridskoj deklaraciji Vijeća za implementaciju mira ⁽³⁾, postivanje odluka i izvjestaja Institucija je obaveza i preduvjet za primanje Bosne i Hercegovine u Vijeće Evrope. ⁽⁴⁾

2. Napredak postignut po predmetima do danas

Do kraja septembra 1999. godine Institucije su registrirale i završile nize navedeni broj predmeta. Brojke u zagradi označavaju povećanje broja predmeta u proteklih šest mjeseci:

Dom za ljudska prava CRPC			Ombudsmen za BiH
Registrovani slučajevi (cca+46.000)	2795 (+907)	3454 (+551)	226.000

Završeni slučajevi (cca+23.000)	303 (+126)	1335 (+304)	59.000
------------------------------------	------------	-------------	--------

*CRPC registrovani i završeni slučajevi odnose se na imovinu u vezi s kojom je podnesen zahtjev. Brojke su okvirne.

3. Postivanje i implementacija odluka i izvjestaja

a. Dom za ljudska prava:

Federacija BiH je postigla znacajan progres u oblasti postivanja. Napredak je u odredjenoj mjeri postignut i u pogledu svih konacnih odluka. Potpuno postivanje je postignuto u sljedećim slučajevima:

- slučajevi smrtne kazne
- slučajevi hapšenja i pritvaranja

Znatno postivanje je postignuto u sljedećim slučajevima:

- slučaj diskriminacije pri zapošljavanju
- slučajevi vojnih stanova
- isplata nadoknada

Civilna stambena pitanja jesu, i najvjerojatnije će i dalje biti oblast gdje je tesko postići postivanje.

Federacija je vrlo blizu savršenog postivanja privremenih naredbi Doma.

Republika Srpska jos uvijek nije postigla adekvatan napredak u postivanju odluka Doma za ljudska prava. Do postivanja nije doslo u sljedećim slučajevima:

- isplata nadoknada u stambenim pitanjima
- vjerska diskriminacija (Islamska zajednica)
- slučaj nestanka

U sljedećim slučajevima je doslo do djelimicnog postivanja:

- slučajevi povratka u napustene stanove (neprovođenje sudskih odluka)
- eliminisanje prijetnje deložiranja u slučajevima ugovora "o zakupu"

RS je u dobroj mjeri ispoštovala privremene naredbe Doma za ljudska prava.

Država BiH nije imala nijedan konacan slučaj u kojem je trazeno poduzimanje odredjene mjere. Ispostovala je privremenu mjeru u slučaju u kojem je trazeno poboljšanje uvjeta za izbjeglice.

b. Ombudsmen za BiH:

Republika Srpska je ostvarila postivanje u slučajevima koji se odnose na:

- smrtnu kaznu
- hapšenje i pritvaranje
- slučaj zapošljavanja
- slobodu izražavanja
- duzinu građanske parnice (nije u vezi sa imovinom)
- izvršenje naložene deložacije (povrat stanova u posjed)

Republika Srpska je ostvarila djelimicno postivanje u sljedećim slučajevima:

- duzina građanske parnice ili upravnog postupka po imovinskim pitanjima
- pravican pretres u krivicnom predmetu

- planovi razvoja-imovinska pitanja

Federacija BiH je ispoštovala izvjestaje Ombudsmena za BiH u vezi sa:

- duzinom gradjanske parnice u predmetima koji nisu vezani za imovinska pitanja
- slucajevima napustenih stanova (potrebna reforma zakonodavstva)

Do djelimicnog postivanja je doslo u slucajevima u vezi sa nize navedenim oblastima, ili su koraci preduzeti ili naznaceni:

- pravo na zivot/los tretman
- neizvršenje delozacija (povrat kuca i stanova)
- duzina gradjanske parnice u imovinskim pitanjima
- Zakon o penzijama
- vojni stanovi

Drzava BiH je ispoštovala sve odluke u kojima je Ombudsmen za BiH ustanovila povredu ljudskih prava i trazila od drzave da poduzme mjere po sljedecim pitanjima:

- sloboda izrazavanja, privatnosti i pravo pristupa sudu (u cilju uspostave zajednickih postanskih sluzbi za cijelu BiH, u vezi sa pristupom sudu)
- pitanje napustenih stanova, u koje je drzava BiH bila djelimicno ukljucena
- Brcko (a ne drzava) je takodje ispoštovalo odluku u vezi sa pitanjima iz oblasti zdravstva

c. **CRPC**

Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbeglica (CRPC) ima ovlastenje prema Aneksu 7 Daytonskog sporazuma da donese konacne i obavezujuce odluke kojima potvrđuje predratna prava ljudi koji su liseni posjeda. Krajem septembra je CRPC primila ukupno 175.233 zahtjeva koji se odnose na 226.428 imovina. Donosenjem konacnih odluka o zakonitom pravu na imovinu (i privatnu imovinu i stanarska prava), CRPC je nadleznim organima odgovornim za implementaciju Daytonskog sporazuma osigurala sredstva na osnovu kojih ce oni izvršiti svoje obaveze. Do sada je CRPC izdala 59.028 konacnih i obavezujućih odluka. Odgovornost za implementaciju odluka koje je donijela CRPC lezi na entitetima i to pod konkretnim uvjetima sadržanim u Aneksu 7, kao i na nadleznim organima pod entitetskim uputstvima na lokalnom nivou. ⁽⁵⁾

Iako je status CRPC kao tijela koje donosi konacne odluke o imovinskim pitanjima u BiH potvrđen u domacem zakonodavstvu oba entiteta ⁽⁶⁾, do danas je nivo postivanja ove obaveze, a narocito provodjenja odluka, ocigledno neadekvatan. Iako mali procenat onih koji su dobili konacne i obavezujuce odluke od CRPC zaista i povrate u posjed svoje domove, mnogi od njih i dalje nailaze na prepreke i izostanak saradnje na strani nadleznih organa u svim podrucjima gdje se nalazi njihova imovina.

Sljede neke od glavnih prepreka provodjenju odluka:

1. *Da bi se nosiocu imovinskog prava omogucilo da se vrati u svoje predratno prebivaliste, sadasnji korisnik mora u normalnim okolnostima biti deloziran. Domaci zakon predvidja konkretne rokove za napustanje imovine nakon sto je odluka donesena. U praksi je doslo do svega nekoliko slucajeva delozacije bez obzira da li su one vezane za odluke koje je izdala CRPC ili na odluke koje su donijeli domaci upravni organi. Obicno se nepostojanje alternativnog smjestaja navodi kao razlog za neizdavanje naloga za delozaciju, iako u praksi mnogi korisnici ni nemaju zakonsko pravo na alternativni smjestaj.*
2. *Neki općinski dužnosnici, u otvorenom nepostivanju jasnog teksta Aneksa 7 i konacne i obavezujuce prirode odluka, daju savjete osobama kojima su odluke izdate da nisu obavezni da provode CRPC odluke.*
3. *Politicka volja za provodjenjem odluka CRPC i povratka izbjeglica i raseljenih osoba na svoje cesto ne postoji ili je pak nedovoljna. Ova cinjenica je narocito zabrinjavajuca u slucajevima gdje su sadasnji korisnici javni dužnosnici.*

Odredjeni napredak je postignut uprkos cinjenici da i dalje postoje prepreke provodjenju CRPC odluka. Nekoliko opcina u cijeloj BiH i RS-u je pocelo uvidjati evidentnu vrijednost CRPC odluka, iako svega nekolicina opcina uvidja izvrsni status tih odluka. U nekoliko proteklih mjeseci podnesen je manji broj izvjestaja o slucajevima gdje duznosnici odbijaju prihvatiti CRPC odluke. Poboljsanje njihovog kapaciteta u cilju daljeg rada na predmetima na blagovremen i efikasan nacin je od osnovnog znacaja. Dalja obuka o ulozi stambenih ureda u provedbi Aneksa 7 je jednako vazna.

CRPC i dalje podsjeća nadležne upravne organe na njihove obaveze prema Aneksu 7 i CRPC je pomogla OHR-u u izradi zakona kojim se objasnjavaju odgovornosti upravnih i sudskih duznosnika u pogledu provođenja CRPC odluka. Nacrti zakona se trenutno nalaze pred entitetima, i oba entiteta su indicirala podršku ovim zakonima. Od proglašenja zakona o izvršenju odluka, što i jeste obaveza prema Aneksu Madridske deklaracije iz decembra 1998. godine Vijeca za implementaciju mira, očekuje se poboljšanje nivoa postivanja CRPC odluka.

1. Izvjestaj podnosi Ured Visokog predstavnika u skladu sa Aneksom 10, clan II (1), podstav (a) i (f).
2. Npr. Aneks 6, clan 11. (6.), i Aneks 7, clan 8.
3. Aneks, poglavlje 2, stav 5.
4. Uvjet 3, objasnjen u dokumentu AS/Pol (1999.) 14 rev.
5. Clan VIII Aneksa 7 predvidja da ce "strane saradjivati sa Komisijom i da ce postivati i provoditi njene odluke brzo i u dobroj vjeri u saradnji sa relevantnim medjunarodnim i nevladinim organizacijama koje su odgovorne za povratak i reintegraciju izbjeglica i raseljenih osoba."
6. Clanom 13. RS Zakona o prestanku primjene Zakona o koristenju napustene imovine; clanom 14. FBiH Zakona o prestanku primjene Zakona o privremeno napustenoj nepokretnoj imovini u vlasnistvu gradjana; i Zakonom o prestanku primjene Zakona o napustenim stanovima priznaje se i potvrđuje konacna i obavezujuca priroda CRPC odluka.

OHR Human Rights/Rule of Law Department